

189 . Roșia Montană | Județ: Alba | Punct: Țarina - Zona Kapolna (Alburnus Maior) | Anul: 2004

Anul: 2004

Cod RAN: 6770.04

Perioade: Antichitate, Perioada modernă

Epoci: Epoca romană timpurie, Perioada modernă

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Dorin Alicu, Adriana Ardeu, Gică Băeștean, Ioana Lucia Barbu, Vitalie Bârcă, Eugenia Beu-Dachin, Emilian-Simion Bota, Carmen Ciongradi, Sorin Ilie Cociș, Ionuț-Cosmin Codrea, Călin Cosma, Cristina Crăciun, Paul Damian, Matei Drîmbărean, Mariana Elena Egri, Constantin Inel, Raluca-Georgeta Iosipescu, Sergiu Iosipescu, Emil Lupu, Constantin Mehedințeanu, Gabriel Mehedințeanu, Vasile Moga, Romică Pavel, Adriana Pescaru, Nicolae-Cătălin Rîșcuța, Aurel Rustoiu, Anișoara Sion, Anca Timofan, Costin Daniel Țuțuianu, Adrian Ursuțiu, Valentin Voișian

Instituții: Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, Institutul Național al Monumentelor Istorice, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia, Institutul Național al Monumentelor Istorice, Institutul Național al Monumentelor Istorice, Institutul Național al Monumentelor Istorice, Institutul Național al Monumentelor Istorice, Institutul Național al Monumentelor Istorice, Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, Institutul Național al Monumentelor Istorice, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca

Raport

Programul Național de Cercetare Arheologică "Alburnus Maior"

Din punct de vedere arheologic, zona de interes din cadrul acestui sector constă într-un perimetru poziționat aproximativ pe limita sudică a acestuia. Este vorba de punctul cu toponimul local Kapolna (actuala proprietate a Parohiei Romano-Catolice și a familiei Jurj). Descoperirea fortuită, de-a lungul timpului a diverse piese epigrafice cu caracter funerar sau a unor elemente dispartate de arhitectură funerară, semnalările succinte cuprinse în literatura științifică de specialitate, precum și rezultatele concrete ale sondajelor arheologice efectuate în cursul campaniei anului 2000 au justificat localizarea în acest punct a unei necropole romane de incinerare. Cercetările efectuate aici în anul 2003 au dus la identificarea a unui număr de 80 de complexe funerare. Cercetările din acest an au dus la identificarea a încă 370 de morminte. Ritul funerar este exclusiv incinerarea fiind prezente ambele forme atât arderea pe loc, cât și cea la ustrina. În ceea ce privește ponderea celor doua variante, deși stadiul actual al activității de valorificare completă a informației științifice este unul incipient, se distinge o predilecție pentru varianta arderii la ustrina. Se cuvine menționată prezența unor amenajări funerare exterioare (incinte) cu elemente constructive asemănătoare celor cercetate în cazul necropolei de incinerare din punctul Hop-Găuri (ultima asiză sub forma unui bloc finisat în două ape). Sunt prezente și elemente de arhitectură funerară, în general descoperite în poziție secundară (două stele funerare, fragmente de stele funerare, un coronament funerar precum și diferite monumente și medalioane funerare). Inventarul necropolei este unul tipic pentru un astfel de obiectiv și constă în recipiente ceramice, de diferite forme și dimensiuni, vase de sticlă, opaițe, câteva podoabe de aur,

o gemă etc. Pieseile numismatice sunt relativ rare și într-o stare precară de conservare dar pot oferi alături de alte obiecte cu putere de datare, elemente pentru o datare tot mai strânsă a necropolei. Rămâne ca un deziderat pentru campania următoare stabilirea limitei de N a necropolei. [P. Damian]

Sector IAIA Cluj

Aria cercetată în perioada 17 mai – 22 octombrie se află în hotarul nord-estic al localității, la cca.0,5 km N de șosea principală a localității; toponim: "Țarina". Proprietățile pe care s-au executat cercetări arheologice aparțin lui Manta Aurel, și Kovaks Sofia.

Zona constă dintr-un platou, înalt situat spre limita nordică a proprietății Manta cu pante pronunțate pe toate laturile, mai puțin spre cea estică unde are o mică șa de trecere spre terenul lui Kovaks Sofia. Pe unele porțiuni la suprafață apar aflorimente ale stâncii native, ce accentuează caracterul accidentat al terenului. Proprietatea învecinată la E (Kovaks) are aceeași configurație geomorfologică. Ea a fost investigată în proporție de 80% în anul precedent¹.

Investigațiile din campania arheologică din 2003 au scos la iveală mai multe complexe funerare² ceea ce a necesitat continuarea cercetărilor arheologice și în anul 2004.

Datorită terenului accidentat și pentru o cercetare exhaustivă a porțiunii supuse investigației s-a optat pentru secțiuni ca tehnică de săpătură. Pentru a evita pierderea unor eventuale complexe de mici dimensiuni, distanța dintre secțiuni a fost de 0,2 m, maximum 0,3 m. Datorită faptului că aceste secțiuni aveau între ele un martor doar de 0,2-0,3 m, practic, s-a format o suprafață mare obținându-se astfel o stratigrafie orizontală și verticală. Această tehnică de săpătură a permis surprinderea secțiunii unui număr mare de complexe funerare. Doar într-un singur caz configurația terenului a permis cercetarea prin realizarea unei casete de mari dimensiuni (S 028= CA). În vederea obținerii profilului complexelor funerare acestea au fost secționate în cea mai mare parte a lor. Excepție în acest sens au constituit mormintele surprinse în câte două secțiuni. Tuturor complexelor și secțiunilor cercetate li s-au făcut desene tehnice cât și fotografii conform noilor standarde și proceduri arheologice. Materialul arheologic din cadrul complexelor cercetate cât și cele de pe suprafața investigată în campania 2004 a fost restaurat, fotografiat și desenat integral. Toate datele obținute au fost înregistrate în baza de date digitală concepută pentru Programul Național de Cercetare Alburnus Maior.

Au fost trasate și săpate 35 de secțiuni (S. 020–S. 049 se află pe proprietatea Manta, iar S 050–055 pe proprietatea Kovaks cu o suprafață de 1,346,150 m².

S 020. Dimensiuni: 32 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,6 m. Stratigrafie: strat vegetal, cenușiu, inconsistent, cu multe pietre de diferite dimensiuni; strat de lut galben-cenușiu, consistent; lut galben-roșcat, relativ consistent; lut cenușiu. Rezultate: Între m. 3,5–4,6 m, la adâncimea -0,4 -0,5 m de la nivelul actual de călcare, a fost identificat un zid sec (Z 1). Baza zidului se afla la adâncimea -1,13 m. Grosimea zidului era de 1,1 m, iar orientarea VNV-ESE. Între m. 28–28,5 a fost descoperit și cercetat Cx. M 1, iar între m. 24,16–24,8 Cx. M 2 (cea mai mare parte a sa a fost descoperită și cercetată în S 024). Între m. 29–29,9 a fost identificat și cercetat Cx. M 4. Toate complexele sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 021. Dimensiuni: 12 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,14 m. Stratigrafie: strat vegetal, cenușiu, inconsistent (între m. 1-3 în componența acestui strat erau multe pietre de diferite dimensiuni); strat de lut galben-roșcat, consistent; lut gălbui-marونیu; lut marونیu-cenușiu; lut verzui-roșcat cu oxizi. Rezultate: între m. 9,55–10,08 a fost descoperit și cercetat Cx. M 3, între m. 10,8–11,7 Cx. M 5, iar între m. 4,9–5,86 Cx. M 6. Toate complexele sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 022. Dimensiuni: 30 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,26 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-marونیu, afânat; strat de pământ brun-gălbui, consistent; strat de pământ negru-cenușiu. Rezultate: între m. 0,9–1,74 a fost identificat și cercetat Cx. M 7, între m. 3,5–4,24 Cx. M 8, între m. 8,9–9,74 Cx. M 9, între 12,14–13,16 Cx. M 11, iar între m. 12,02–12,50 a fost descoperit și cercetat Cx. M 12. La acestea se mai adaugă Cx. M 30 identificat și cercetat între m. 14,40–15,82 (o parte din mormânt a fost descoperită și cercetată în S 038). Între m. 17,7–18,35, adâncimea -0,18 m, a fost descoperită o bază de monument funerar cu o grosime de 24 cm, iar sub aceasta (între m. 17,45–18,35,) fundația de piatră. Aceștia li se mai adaugă o

bază de stelă funerară găsită între m. 8,15-9,14, adâncimea -0,28 m, cât și partea inferioară a stelei care se afla la 0,08 m de baza ei (cea mai mare parte a stelei a fost găsită în S 028). Dimensiunea ei este de 0,85 x 0,54 m. Toate complexele, inclusiv bazele de monumente funerare, sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 023. Dimensiuni: 20 x 2 m. Orientare: NE-SV. Adâncime maximă: -1,34 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de pământ brun-cenușiu; strat de lut cenușiu-roșcat, consistent; pământ cu piatră degradată. Rezultate: Între m. 1,55-2,9 a fost descoperit și cercetat Cx. M 13, între m. 4,6-5 Cx. M 10, iar între m. 3,4-4,25 o mică parte a complexului M 19 (cea mai mare parte a acestui mormânt a fost descoperită și cercetată în S 030). Aceștia li se mai adaugă complexele M 18 (a fost identificat și cercetat între m. 8,90-10,18), M 14 (a fost identificat și cercetat între m. 13,50-14,38) și M 15 (a fost descoperit între m. 14,48-15,2). Toate complexele sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 024. Dimensiuni: 32 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,34 m. Stratigrafie: strat vegetal, cenușiu, inconsistent, cu multe pietre de diferite dimensiuni; strat de lut galben-cenușiu, consistent. Rezultate: între m. 2,9-14,75 m, adâncimea -0,05 -0,45 m de la nivelul actual de călcare, a fost identificat un zid sec (Z 1A). Baza zidului se afla la adâncimea -0,4 -0,9 m. Grosimea păstrată a zidului, în diferite porțiuni, era cuprinsă între 0,4 și 0,8 m, iar orientarea N-S. Între m. 24,46-25,05 a fost descoperit și cercetat Cx. M 2 (o parte a complexului a fost identificată în S 020), iar între m. 28,26-30,5 Cx. M 25. Ambele complexe sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 025. Dimensiuni: 28 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,38 m. Stratigrafie: strat vegetal, cenușiu, inconsistent; strat de lut galben-maroniu; strat de lut galben-cenușiu, consistent; lut galben amestecat cu rocă degradată. Rezultate: între m. 6,6-7,3 a fost descoperit și cercetat Cx. M 21, între m. 10,9-11,86 Cx. M 22. La acestea se mai adaugă M 23 identificat între m. 16,4-17,1 (o parte a complexului a fost descoperită și cercetată în S 033) și Cx. M 24 conturat între m. 26,86-27,5. La m. 3,1, adâncimea -0,45 m, a fost descoperită o cupă, iar la m. 5, adâncimea -0,45 m, fragmente de la un vas (oală). La m. 6,6, adâncimea -0,56 m, a fost descoperit un turibulum fragmentar. Toate complexele și obiectele descoperite pe suprafața secțiunii sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 026. Dimensiuni: 18,6 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,24 m. Stratigrafie: strat vegetal, cenușiu, inconsistent; strat de lut galben, consistent; strat de lut galben-cenușiu. Rezultate: între m. 4,6-5,4 a fost identificat și cercetat Cx. M 26. La m. 6,6 și m. 7-7,3, adâncimea -0,6 -0,65 m, au fost descoperite mai multe fragmente ceramice modelate la roată. La acestea se mai adaugă o strachină găsită la m. 8,4, adâncimea -0,65 m. Cx. și materialul ceramic descoperit sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 027. Dimensiuni: 7,2 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,44 m. Stratigrafie: strat vegetal, negru-cenușiu, inconsistent; rocă degradată; strat de lut galben-cenușiu. Rezultate: între m. 4,5-5,5 a fost descoperit și cercetat Cx. M 28. Cx. este de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 028. Dimensiuni: 9 x 5 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,24 m. Stratigrafie: strat vegetal, cenușiu, inconsistent; strat de lut galben-cenușiu; strat de lut galben. Rezultate: între m. 2,62-3,58 (carourile E9-E10-D9-D10) a fost identificat și cercetat Cx. M 29, între m. 5,1-6,08 (carourile E12-F12-E13-F13) Cx. M 27, iar între m. 2,45-3 (caroul D9) Cx. M 32. Aceștia li se mai adaugă Cx. M 39 (conturat între m. 4,65-5,67 (carourile D11-D12-E11-E12) și M 38 (conturat între m. 4,96-5,5 (caroul F13)). Între m. 1,62-3, adâncimea -0,2 -0,24 m, a fost descoperită o stelă funerară a cărei dimensiuni sunt de 1,5 x 0,68 m. (baza acestei stele funerare a fost găsită în S 022). Complexelor și pieselor de mai sus li se mai adaugă 103 opaițe întregi și fragmentare, 44 de cupe, 3 ulcioare, 3 oale (una este cu toartă), o strachină și un cui. Toate acestea au fost găsite la adâncimi cuprinse între -0,2 -1,05 m de la nivelul actual de călcare și sunt depuneri rituale. Complexele, stela funerară, și numerosul materialul arheologic descoperit sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 029. Dimensiuni: 27 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,3 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de pământ brun-gălbui; strat de lut galben-cenușiu cu lentile roșcate; pământ cu rocă degradată. Rezultate: între m. 1,78-2,6 a fost descoperit și cercetat Cx. M 40. Pentru cercetarea integrală a acestuia a fost deschisă o suprafață/casetă de 1,5 x 2,2 m în care a fost identificat și cercetat trei

sferturi din mormânt. Între m. 3-4,2 a fost cercetat Cx. M 46 (o parte din mormânt a fost identificată și cercetată în S 036). Între m. 5,9-6,9 a fost identificat și cercetat Cx. M 45, între m. 8,24-8,96 Cx. M 44, între m. 9,9-10,3 Cx. M 37, iar între m. 10,1-10,38 M 35. Aceștia li se mai adaugă Cx. M 43 (conturat între m. 8,64-9,52; parte a mormântului a fost descoperită și cercetată în S 036), M 31 (conturat între m. 11,34-12,08), M 34 (conturat între m. 13,34-14,32). Celor nouă morminte li se mai adaugă Cx. M 48 descoperit și cercetat între m. 24,44-25,86. Toate complexele sunt de epocă romană provincială și se datează pe baza mobilierului funerar în sec. II p. Chr.

S 030. Dimensiuni: 19 x 2 m. Orientare: NE-SV. Adâncime maximă: -1,1 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de pământ brun-gălbui; strat de lut cenușiu; rocă nativă. Rezultate: Între m. 3,44-4,55 a fost descoperit și cercetat Cx. M 19 (o mică parte a acestui mormânt a fost identificată și cercetată în S 023), între m. 6,34-7,2 Cx. M 36. Aceștia li se mai adaugă complexele M 33 (identificat și cercetat între m. 7,8-8,2), M 42 (a fost identificat și cercetat între m. 9,76-10,94) M 41 (a fost descoperit între m. 16,3-17,05) și M 47 (a fost identificat și cercetat între m. 17-18). Toate complexele sunt de epocă romană provincială și se datează pe baza mobilierului funerar în sec. II p. Chr.

S 031. Dimensiuni: 32 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,54 m. Stratigrafie: strat vegetal, cenușiu, inconsistent (în partea vestică a secțiunii, între m. 14-16, acest strat avea o concentrație de pietre de diferite dimensiuni); strat de lut galben, consistent; lut cenușiu, consistent. Rezultate: Între m. 25,5-26,7 a fost descoperit și cercetat Cx. M 49, iar între m. 28,30-29,70 cea mai mare parte a complexului M 54 (restul complexului a fost descoperit și cercetat în S 032). Ambele complexe sunt de epocă romană provincială și se datează pe baza mobilierului funerar în sec. II p. Chr.

S 032. Dimensiuni: 31 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,5 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent (între m. 19,6-23 în partea inferioară a acestui strat, era o concentrație de pietre de diferite dimensiuni); strat de lut galben-cenușiu, consistent. Rezultate: între m. 16,4-17,6 a fost descoperit și cercetat Cx. M 52 (limitele de contur ale acestui mormânt nu au putut fi stabilite cu exactitate), iar între m. 27,4-28,57 Cx. M 54 (cea mai mare parte a lui a fost identificată și cercetată în S 031). Între m. 1,94-3,64 a fost identificată și cercetată o parte a complexului M 55 (cea mai mare parte a acestuia a fost descoperită și cercetată în S 033), iar între m. 10,7-11,5 a fost descoperit și cercetat o parte din Cx. M 57 (acesta a fost identificat în cea mai mare parte a sa în S 033). La m. 11, adâncimea -0,55 m, a fost descoperită o cană fragmentară, la m. 12,6, adâncimea -0,5 m, un opaiț, iar la m. 23, adâncimea -0,3 m, un capac fragmentar. Toate complexele sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 033. Dimensiuni: 29 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,12 m. Stratigrafie: strat vegetal, cenușiu, inconsistent; strat de lut galben, consistent; strat de lut galben amestecat cu rocă degradată. Rezultate: între m. 0-1,72 a fost descoperit și cercetat Cx. M 55 (o parte a lui a fost identificată și cercetată în S 032), între m. 8,68-9,42 Cx. M 57 (o mică parte a acestuia a fost descoperită în S 032). Între m. 16,7-17,28 a fost identificat și cercetat Cx. M 61, între m. 17,4-18,1 o parte a complexului M 23 (cea mai mare parte a lui a fost descoperită și cercetată în S 025), iar între m. 20 și 21,2 a fost identificat Cx. M 60. La acestea se mai adaugă Cx. M 62 (a fost identificat între m. 25-25,64) și M 59 conturat între m. 27,7-28,7. Toate complexele sunt de epocă romană provincială și se datează pe baza mobilierului funerar în sec. II p. Chr.

S 034. Dimensiuni: 16,6 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -0,96 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de lut galben, consistent. Rezultate: între m. 1,7-3 a fost identificat și cercetat Cx. M 50, iar între m. 3,1-3,9 Cx. M 51. La acestea se mai adaugă Cx. M 56 identificat între m. 13,96-14,96. Cele trei complexe se datează pe baza mobilierului funerar în sec. II p. Chr.

S 035. Dimensiuni: 7,4 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de lut galben, consistent. Rezultate: între m. 6,46-7,2 a fost identificat și cercetat Cx. M 53. Cx. se datează pe baza mobilierului funerar în sec. II p. Chr.

S 036. Dimensiuni: 27,8 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,14 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de lut galben-cenușiu, consistent. Rezultate: între m. 3,54-4,3 a fost identificat și cercetat Cx. M 46 (cea mai mare parte a complexului a fost descoperită și cercetată în S 029), iar între m. 7,78-8,8 Cx. M 58. La acestea se mai adaugă Cx. M 43 (identificat între m. 8,9-9,9). O parte

mică a acestui mormânt a fost descoperită și cercetată în S 029. La m. 4,4, adâncimea -0,55 m, au fost descoperite două opaițe, la m. 6,5, adâncimea -0,3 m, o cană fragmentară, la m. 14,6, adâncimea -0,6 m, un cui de fier, la m. 15,45, adâncimea -0,51 m, un fund de vas, iar la m. 26,45, adâncimea -0,3 m, o cupă. Toate complexele se datează pe baza bogatului mobilier funerar în sec. II p. Chr.

S 037. Dimensiuni: 16 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,4 m. Stratigrafie: strat vegetal, cenușiu, inconsistent; strat de lut galben-cenușiu, consistent; strat de lut cenușiu amestecat cu rocă degradată; rocă nativă; strat de lut roșcat, consistent, amestecat cu rocă degradată. Rezultate: între m. 3,8-4,94 a fost identificat și cercetat Cx. M 63, iar între m. 11,52-12,3 și 13,2-13,6 două plăci din piatră, de formă neregulată, cu urme de prelucrare pe partea interioară. Cx. se datează în sec. II p. Chr.

S 038. Dimensiuni: 19 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -0,84 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-marونی, afânat; strat de lut galben, consistent; strat de lut galben-cenușiu, consistent, amestecat cu rocă degradată. Rezultate: între m. 0,26-0,56 a fost identificat și cercetat Cx. M 64 (o parte a complexului a fost identificată și cercetată în S 022), iar între m. 2,80-4,20 Cx. M 30 (o parte a mormântului a fost descoperită și cercetată în S 022). Complexele sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 039. Dimensiuni: 8,6 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,32 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-marونی, afânat; strat de lut galben, nisipos; strat de lut galben, consistent, amestecat cu rocă degradată. Rezultate: între m. 0,5-1,2 a fost descoperit și cercetat Cx. M 65 (o parte a complexului a fost identificată și cercetată în S 022), iar între m. 2,5-4,56 Cx. M 67. La m. 1,95, adâncimea -0,55 m, a fost descoperit un opaiț, la m. 3,3, adâncimea de -0,35 m, un fund de oală, la m. 3,5, adâncimea -0,54 m, un opaiț, iar la m. 4,2, adâncimea -0,5 m, un fund de vas. La acestea se mai adaugă patru opaițe, descoperite între m. 4,9-5,4, adâncimea -0,5 -0,56 m, fragmente de la un vas și de la mai multe turribula, descoperite între m. 5,7-6,6, adâncimea de -0,5 -0,6 m. La m. 7,5, adâncimea -0,58 m, au fost descoperite două opaițe, iar între m. 8,3-8,6, adâncimea -0,54 -0,6 m, mai multe fragmente de vase ceramice. Complexele ca și obiectele ceramice descoperite pe suprafața secțiunii sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 040. Dimensiuni: 18 x 2 m. Orientare: NE-SV. Adâncime maximă: -0,94 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de lut galben-roșcat, consistent; strat de lut verzui, nisipos, amestecat cu pietricele; strat de lut galben amestecat cu lut verzui și pietre. Rezultate: între m. 0,5-2,18 m a fost descoperit și cercetat Cx. M 66, iar între m. 10,4-11,1 Cx. M 75. Aceștia li se mai adaugă Cx. M 71 (identificat și cercetat între m. 14,90-16), parte din care a fost identificată și cercetată în S 045. La m. 14,9, adâncimea -0,47 m, a fost descoperită o cană fragmentară modelată la roată. Toate complexele, inclusiv vasul ceramic, sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 041. Dimensiuni: 30 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,44 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de lut galben nisipos amestecat cu pământ și piatră; strat de lut galben-roșcat, consistent; lut cenușiu-verzui, nisipos, amestecat cu pietricele; lut galben-cenușiu, consistent; rocă nativă. Pe suprafața dintre m. 2,9-5,9 la o adâncime de -0,02 -0,12 m era un strat de piatră de dimensiuni mici și medii. Rezultate: Între m. 5,9-7,38 a fost descoperit și cercetat Cx. M 74, între m. 9,1-10 Cx. M 70 (pentru cercetarea completă a acestuia a fost realizată o suprafață/casetă de 1 x 1,4 m), iar între m. 9,10 -10,25 a fost descoperit și cercetat Cx. M 69. Aceștia li se mai adaugă Cx. M 72 (a fost identificat între m. 15,98-16,8), M 68 conturat între m. 23,2-24,42 și Cx. M 73 identificat și cercetat între m. 27,94-28,70. La m. 4,25, adâncimea -0,45 m, a fost descoperit un opaiț, iar la m. 4,65-4,9, adâncimea -0,3 m, trei opaițe. Între m. 8,6-8,8, adâncimea -0,4 m, a fost descoperit un fragment de vas și o oală fragmentară, iar la m. 10,4-10,7, adâncimea -0,6 -0,62 m, o toartă și o buză de vas, un fund de cupă și mai multe fragmente ceramice. Complexele ca și obiectele ceramice descoperite pe suprafața secțiunii sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 042. Dimensiuni: 13 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,1 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de lut galben nisipos amestecat cu pământ și piatră; strat de lut galben-roșcat, consistent; lut cenușiu-verzui, consistent; rocă nativă. Pe suprafața dintre m. 2,9-5,9 la o adâncime de -0,02 -0,12 m era un strat de piatră de dimensiuni mici și medii. Rezultate: între m. 6,46-8,54 a fost identificat și cercetat Cx. M 76, iar între m. 4,35-5,55 o parte din Cx. M 77 care continuă și în S 043. La m. 3,8, adâncimea -0,2 m, a fost descoperit, un fund de oală, iar între m. 4-4,60, adâncimea de -0,05 și -0,08 m, mai

multe fragmente de turribulum. Complexele ca și obiectele ceramice descoperite pe suprafața secțiunii se datează în sec. II p. Chr.

S 043. Dimensiuni: 13 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: 1,06 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de lut galben nisipos amestecat cu pământ și piatră; strat de lut galben-roșcat, consistent; lut cenușiu-verzui, consistent; rocă nativă. Pe suprafața dintre m. 0-4,5 la o adâncime de -0,04 -0,16 m era un strat de piatră de dimensiuni mici și medii. Rezultate: între m. 4,65-5,5 a fost identificat și cercetat Cx. M 77 (o parte a complexului a fost identificată și cercetată în S 042). La m. 3,3, adâncime -0,08 m, au fost descoperite, două urcioare fragmentare, la m. 3,8, adâncimea de -0,04 și -0,07 m, un opaiț și un turribulum fragmentar, iar la m. 4,5, adâncimea -0,36 m, fragmente de la un turribulum. Cx. ca și obiectele ceramice descoperite pe suprafața secțiunii se datează în sec. II p. Chr.

S 044. Dimensiuni: 10,8 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: 1,32 m. Stratigrafie: strat vegetal, cenușiu, inconsistent; strat de pământ cenușiu amestecat cu rocă degradată; strat de lut roșcat, consistent; lut galben, consistent; rocă nativă. Rezultate: Între m. 9,86-10,9 a fost identificat și cercetat Cx. M 78. Pentru cercetarea integrală a complexului a fost făcută o casetă (în continuarea limitei sudice a secțiunii) de 0,6 x 1 m. O mică parte a complexului (limita de SV) a fost identificată și cercetată de colegii de la MNIT. Pe suprafața secțiunii la diferite adâncimi au fost descoperite pietre de mărimi variabile. Cx. se datează în sec. II p. Chr.

S 045. Dimensiuni: 12,6 x 2 m. Orientare: NE-SV. Adâncime maximă: -1,01 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de lut cenușiu; strat de lut cenușiu amestecat cu rocă degradată. Rezultate: între m. 1,4-3,8 m a fost descoperit și cercetat bogatul complex M 79, iar între m. 3,4-4,62 Cx. M 82. O parte a acestui mormânt a fost descoperită și cercetată în S 049. Aceștia li se mai adaugă M 71 (identificat și cercetat între m. 9,45-10,4), parte din care a fost identificată și cercetată în S 040, și Cx. M 83 conturat între m. 10,94-11,66 (acesta continuă și în S 049). La m. 14,9, adâncimea -0,47 m, a fost descoperită o cană fragmentară modelată la roată. La SE de marginea mormântului, adâncimea -0,50 -0,56 m, au fost descoperite fragmente de la trei turribula și de la o cupă. Toate complexele, inclusiv vasele ceramice, sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 046. Dimensiuni: 14 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -0,98 m. Stratigrafie: strat vegetal, cenușiu, inconsistent; strat de lut cenușiu, consistent; strat de lut galben amestecat cu rocă degradată. Rezultate: Între m. 5,3-4,1 a fost descoperit și cercetat Cx. M 81, iar între m. 0,6-1,22 Cx. M 85. Deasupra complexului M 85, adâncimea -0,19 -0,33 m, se afla în poziție secundară un medalion funerar. La m. 0,3-0,5, adâncimea -0,38 m, au fost găsite fragmente de la buza și fundul unei oale, iar la m. 1,3, adâncimea -0,4 m, fundul unei cupe. La m. 4,10, adâncimea -0,32 m, a fost găsită o cupă fragmentară, iar la m. 6, adâncimea -0,3 m, un opaiț fragmentar. Toate complexele, inclusiv vasele ceramice, sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 047. Dimensiuni: 12 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,1 m. Stratigrafie: strat vegetal, cenușiu, inconsistent; strat de lut galben-cenușiu; strat de lut galben. Rezultate: între m. 1,24-1,76 a fost descoperit și cercetat M 86 (cea mai mare parte a complexului a fost descoperită și cercetată în S 048), între m. 4,16-4,7 Cx. M 84, iar între m. 5,9-7,20 Cx. M 80. Pe suprafața cuprinsă între m. 0,1-1,6, adâncimea -0,31 -0,37 m, au fost descoperite patru opaițe, o cupă, două funduri și o buză de cupă și mai multe fragmente de la o oală. Complexele, inclusiv obiectele ceramice, sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 048. Dimensiuni: 17 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -0,9 m. Stratigrafie: strat vegetal, cenușiu, inconsistent; strat de lut galben-cenușiu; strat de lut galben. Rezultate: între m. 9,1-10,15 a fost descoperit și cercetat M 86 (o parte a complexului a fost descoperită și cercetată în S 047), între m. 14,9-16,66 Cx. M 87 (pentru cercetarea integrală a mormântului a fost deschisă o casetă de 1,50 x 1 m), iar între m. 2,6-3,9 Cx. M 88. La m. 3,2, adâncimea -0,44 m, a fost descoperite fragmente de la o oală, la m. 6,2, adâncimea -0,4 m, un opaiț, iar la m. 10,65, adâncimea -0,4 m, un opaiț fragmentar. Complexele, inclusiv obiectele ceramice, sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 049. Dimensiuni: 13 x 2 m. Orientare: NE-SV. Adâncime maximă: -0,95 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de lut cenușiu; strat de lut cenușiu amestecat cu rocă degradată. Rezultate:

între m. 3,1-4 a fost descoperit parte din Cx. M 82 (cea mai mare parte a mormântului a fost descoperită și cercetată în S 045), între m. 7,1-7,76 Cx. M 89, iar între m. 10,54-11 M 90 (pentru cercetarea integrală a complexului a fost deschisă o mică suprafață/casetă de 1,4 x 1,2 m). Aceștia li se mai adaugă Cx. M 83 (identificat și cercetat între m. 10,2-11,62), o parte din care a fost identificată și cercetată în S 045, și Cx. M 91 conturat între m. 12-12,84. Toate complexele sunt de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 050. Dimensiuni: 24 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,88 m. Stratigrafie: strat vegetal, maroniu, inconsistent; strat de lut brun-cenușiu; strat de lut cenușiu amestecat cu rocă degradată; strat de lut brun, consistent; strat de lut galben, consistent; strat de lut cenușiu, consistent; strat de lut brun-negricios; strat de lut galben-cenușiu, nisipos; strat de pământ cenușiu deschis amestecat cu pietricele. Rezultate: între m. 2-20 la o adâncime de -0,05 -0,1 m de la nivelul actual de călcare era un strat de piatră de la dărâmătura unui zid. Grosimea acestui strat de pietre atinge pe alocuri 0,35-0,4 m. În partea inferioară a secțiunii, între m. 19,2-20,4, adâncimea -0,68 -0,7 m de la nivelul actual de călcare, a fost identificat un zid sec (Z 3). Baza zidului se afla la adâncimea de -1,35 m. Grosimea păstrată a zidului era de 1 m, iar orientarea V-E. Secțiunea este lipsită complet de materiale arheologice.

S 051. Dimensiuni: 17,5 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,1 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de pământ negru; strat de lut cenușiu; strat de pământ brun-deschis amestecat cu lut cenușiu; strat de lut galben, consistent, amestecat pe alocuri cu pământ. Rezultate: Între m. 2,6-17,5, adâncimea -0,02 -0,05 m de la nivelul actual de călcare, era un strat de piatră, foarte probabil, de la dărâmătura unui zid. Grosimea acestui strat de pietre atinge pe alocuri 0,35 m. Secțiunea este lipsită complet de materiale arheologice.

S 052. Dimensiuni: 15 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,18 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de pământ negru; strat de lut cenușiu; strat de pământ brun-deschis amestecat cu lut cenușiu; strat de lut galben, consistent, amestecat pe alocuri cu pământ. Rezultate: pe suprafața cuprinsă între m. 2,3-15, adâncimea -0,2 -0,25 m de la nivelul actual de călcare, era un strat de piatră, probabil, de la dărâmătura unui zid. Grosimea acestui strat de pietre atinge pe alocuri 0,3 m. Secțiunea este lipsită complet de materiale arheologice.

S 053. Dimensiuni: 13 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,4 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de pământ negru; strat de lut cenușiu; strat de pământ brun-deschis amestecat cu lut cenușiu; strat de lut galben, consistent, amestecat pe alocuri cu pământ. Rezultate: pe suprafața cuprinsă între m. 3,6-13, adâncimea -0,15 -0,2 m de la nivelul actual de călcare, era un strat de piatră, probabil, de la dărâmătura unui zid. Grosimea acestui strat de pietre atinge pe alocuri 0,35 m. Între m. 9,26-9,7 a fost identificat și cercetat Cx. M 92. Acesta este de epocă romană provincială și se datează în sec. II p. Chr.

S 054. Dimensiuni: 9 x 2 m. Orientare: N-S. Adâncime maximă: -1,2 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu; strat de pământ negru; strat de lut galben-cenușiu, consistent; strat de lut cenușiu. Rezultate: în partea de S a secțiunii, între m. 6,8-9, adâncimea -0,15 m de la nivelul actual de călcare, era un strat de piatră, probabil, de la dărâmătura unui zid. Grosimea acestui strat de pietre atinge pe alocuri 0,25-0,3 m. Secțiunea este lipsită complet de materiale arheologice.

S 055. Dimensiuni: 4,7 x 2,4 m. Orientare: V-E. Adâncime maximă: -1,7 m. Stratigrafie: strat vegetal, brun-cenușiu, inconsistent; strat de lut cenușiu, consistent; strat de lut galben-cenușiu. Rezultate: pe toată suprafața secțiunii la o adâncime de -0,05 -0,1 m de la nivelul actual de călcare era un strat de piatră de la dărâmătura unui zid. Grosimea acestui strat de pietre atinge pe alocuri 0,35 m. În partea inferioară a secțiunii, între m. 0-2,6, adâncimea -0,6 -0,7 m de la nivelul actual de călcare, a fost identificat un zid sec care este continuarea zidului (Z 3) din S 050. La m. 2,9 zidul cotește spre N în unghi drept. Baza zidului se afla la adâncimea de -1,3 m. Grosimea păstrată a zidului era de 1 m. Orientarea zidului până la m. 2,9 este de V-E, iar de acolo unde cotește N-S. Secțiunea este lipsită complet de materiale arheologice.

Descoperirile din această campanie pot fi grupate în: complexe funerare (92); ziduri ale unei incinte funerare. Aceștia li se adaugă și două monumente funerare.

Primelor le aparțin mormintele plane de incinerare în groapă. Acestea constituie categoria cea mai bine

reprezentată de complexe. Ca și orientare notăm că peste 75% respectă o dispunere a gropii cu axa lungă pe direcția E-V. Dimensiunile variază, de la cele mari de 2,2 x 1,8 m la cele cu laturile de 0,4 x 0,4 m. De asemenea, forma gropii este în majoritatea cazurilor rectangulară cu colțurile rotunjite, fundul plat sau ușor albiat, dar nu lipsesc complexe circulare sau de forme neregulate. Conturul complexelor este adeseori marcat de o lentilă de pământ ars la roșu, rezultat în urma purificării rituale a gropii defunctului. Această lentilă, ce urmează evident conturul gropii, este întreruptă în mai multe situații sau prezintă doar pe unele din laturile complexului. De asemenea, credem că multe din urmele de ardere secundară regăsite pe obiectele de inventar, în special ceramică, se datorează faptului că au fost depuse în groapă în momentul purificării acesteia sau imediat după aceasta. În condițiile arderii lor pe rugul funerar ele ar fi fost mult mai deteriorate, așa cum este, probabil, în cazul pieselor de sticlă vitrifiată.

Resturile cinerare sunt extrem de mărunte, singurul fragment osteologic identificabil fiind o falangă de deget, în majoritatea cazurilor ele prezentându-se mai mult ca pete de culoare albă pe fondul cantității mari de cenușă și cărbune din conținutul gropii. În această situație credem că este clar că defuncții au fost arși la ustrinum, lentila de lut ars nefiind suficientă ca argument pentru o ardere in situ.

Inventarul funerar este depus fără o regulă anume, însă se cuvine menționat, ca o situație relativ comună, depunerea în faze succesive a obiectelor de ofrandă, practic pe măsura umplerii gropii defunctului. Totodată unele obiecte sunt depuse pe limitele exterioare ale gropii, tot în momente secundare ale umplerii acesteia.

O categorie aparte în cadrul cercetărilor din acest an o constituie zidurile de la o incintă funerară, identificate în secțiunile S 020, S 021, S 050 și S 055. Practic este vorba, foarte probabil, de o incintă de mari dimensiuni, patrulateră, cu o grosime a zidului de cca. 1 m, iar o elevație acolo unde s-a conservat de cca. 1,1 m. Din păcate cercetarea acesteia a fost îngreunată de faptul că limita proprietății Kovaks-Manta, practic un șir de copaci, suprapune incinta pe direcția nord-sud.

Cele două monumente, respectiv stela funerară din S 022-S 028 cu postament, precum și medalionul din S 046 nu știm cu siguranță dacă se află in situ. În primul caz credem că da, deoarece stela se află picată cu fața în jos, în imediata apropiere a postamentului, care este spart, exact pe direcția piesei principale. De asemenea, în jurul stelei ce poate să fi aparținut unui personaj important se aflau grupate un număr mare de complexe votive (gropi), precum și câteva morminte. Este greu să atribuim piesa unuia sau altuia dintre morminte. În cazul medalionului, acesta poate fi eventual asociat mormântului M 85 care se află chiar dedesubt, dar pe de altă parte panta abruptă din vecinătate indică posibilitatea ca piesa poate fi venită de mai sus.

De pe întreaga suprafață a necropolei, au fost recoltate sporadic și materiale moderne sau contemporane, elemente de feronerie și potcoave. Acestea provin în special din nivelele de decapare ale secțiunilor din stratul vegetal.

Materialul arheologic recoltat este structurat pe următoarele mari categorii de piese:

- vase ceramice. Principalele forme identificate în inventarele funerare sau pe suprafața necropolei sunt: urcioare; cupe; căni; oale; străchini; farfurii; turribula. Din punct de vedere al categoriei ceramice urcioarele, cupele, farfuriile și străchinile aparțin categoriei fine. Dominantă este culoarea galben cărămizie, rezultat al arderii oxidante. Dintre urcioare menționăm însă și câteva de culoare gri cenușie. Oalele și vasele turribula pot fi incluse în categoria ceramicii uzuale, fiind folosit ca degresant un nisip cu granulație mare ce conferă suprafeței vaselor un aspect rugos. Culoarea este de asemenea, galben cărămizie ca și în cazul formelor anterioare. În unele cazuri vasele ceramice prezintă urme de ardere secundară, dar nu în urma întrebuițării casnice, ci ca rezultat al arderii lor, în momentul depunerii în groapa mormântului, purificată în prealabil prin ardere.

- opaițe. Opaițele toate aparțin tipului Loeschcke 103, cu un singur arzător, din pastă semi fină, unele având șampilă (FORTIS, VETTI, FAOR, STROBILI, C.DESSI). Unele prezintă urme de ardere secundară.

- sticlă. Majoritatea pieselor sunt unguentaria, din sticlă translucidă sau verzuie, cu corpul tronconic, gâtul drept și buza evazată. Alături de acestea menționăm un gutti biberon, probabil dintr-un mormânt de copil, precum și două vâscioare de mici dimensiuni.

- oglinzi, aplici, fibule. Din inventare provin două oglinzi de bronz, două aplici de curea și o fibulă puternic profilată, fragmentară.

- obiecte de fier. Dintre piesele mai reprezentative menționăm două cuțite, un pumnal curb, specific ilir, precum și o cantitate mare de cuie și piroane de dimensiuni variate.

- monete

Împărat: Hadrianus. Nominal: as. Monetărie: Roma; Datare: 117-138. Av: Legenda ștearsă. Bust cu barba spre dreapta. Rv: Legenda ștearsă; S-C. Salus stand dr., hrănește șarpele încolăcit pe brațe SC. Axa: 12; Context arheologic: Roșia Montană, S 049, M 91,-0,95 m. Starea de conservare: corodat, cu margini ciobite, urme de arsură. Nr. inv: 643.

Împărat: Hadrianus. Nominal: as - fragmentar. Monetărie: Roma; Datare: 117-138. Av: Legenda ștearsă. Cap spre dreapta, poartă corona de lauri. Context arheologic: Roșia Montană, S 029, M 48. Starea de conservare: tocită, iligibilă, culoare roșcată, urme de topire. Nr. inv: 340.

Împărat: Antoninus Pius. Nominal: as - fragmentar. Monetărie: Roma; Datare: 138-161. Av: Legenda ștearsă. Bust laureat, dr.. Rv: Siluetă șezând st.. exergă: ANNONA AVG ?. Axa: 11; Context arheologic: Roșia Montană, S 045, M83, -0,8 m. Starea de conservare: corodat, cu margini ciobite, patină verde, purta urme de arsură. Nr. inv: 611.

Împărat: Antoninus Pius. Nominal: as - fragmentar. Monetărie: Roma; Datare: 138-161. Av: Cap cu barba spre dreapta. Rv: Aequitas? feminină În picioare spre stânga, În mâna dreapta ține balanța ?, În mâna stângă lance/ sceptre?, În câmp S - C. Axa: 4; Context arheologic: Roșia Montană, S 049, M83,-0,78 m. Starea de conservare: foarte corodat, cu margini ciobite, urme puternice de arsură, lipit o bucată de lemn carbonizată. Nr. inv: 644.

Împărat: ?. Nominal: as - fragmentar.; Datare: sec. II?. Av: siluetă cap dr.. Rv: Siluetă stând. Axa: 6?; Context arheologic: Roșia Montană, S 039, M 5, -0,6 m. Starea de conservare: tocită, ilizibilă, din cauza curățirii anterioare nu se pot constata urme de arsură. Nr. inv: 476.

Nominal: as?. Context arheologic: Roșia Montană, S 045, M 79, -0,51 m. Starea de conservare: tocită, ilizibilă, urme de arsură. Nr. inv: 569.

Nominal: as?. Av: cap spre dreapta. Context arheologic: Roșia Montană, S 028, M39, -1,3 m. Starea de conservare: tocită, ilizibilă, culoare roșcată, urme de topire. Nr. inv: 297.

Context arheologic: Roșia Montană, S 022, M8, -0,60 m. Starea de conservare: tocită, ilizibilă, miezul roșcat, patină verde. Nr. inv: 67.

Context arheologic: Roșia Montană, S 036, M46, -0,6 m. Starea de conservare: tocită, iligibilă, miezul roșcat, patină verde. Nr. inv: 384.

Context arheologic: Roșia Montană, S 045, M82, -0,8 m. Starea de conservare: tocită, iligibilă, miezul roșcat, patină verde. Nr. inv: 610.

Context arheologic: Roșia Montană, S 020, M1, -0,6 m. Starea de conservare: tocită, iligibilă, miezul roșcat, patină verde. Nr. inv: 2.

Context arheologic: Roșia Montană, S 045, m. 6, -0,2 m. Starea de conservare: tocită, iligibilă, miezul roșcat, patină verde. Nr. inv: 568

Delimitările cronologice impuse de mobilierul și inventarul funerar recoltat situează mormintele din sectorul nostru pe parcursul veacului al II-lea p. Chr., în epoca provincială romană. Dintre piesele cu relevanță cronologică mai ridicată menționăm monedele, ce în nici un caz nu depășesc acest segment temporal. De asemenea opaițele, toate variantele aparținând aceluiași tip, se plasează în același interval. Se mai cuvin amintite și cupele cu fundul plat și diam. maxim situat sub mijlocul înălțimii vasului, ce aparțin de regulă nivelelor traianice din contextele romane, categorie ce pledează la rândul ei pentru aceeași încadrare cronologică propusă. Caracterul anepigraf al monumentelor funerare descoperite nu permite din păcate o analiză din această perspectivă. Nu în ultimul rând trebuie să menționăm ca suprafețele cercetate în

campaniile 2003-2004 constituie limita estică a necropolei "Țarina", cea nordică, încă necercetată, se afla, foarte probabil, la N de proprietatea Manta, respectiv proprietatea Pojghi.

Sector INMI

Suprafața pe care s-au efectuat cercetările arheologice în campania 2004 este de 2354 m², din care suprafața propriu-zisă a secțiunilor trasate este de 1533 m² (42 secțiuni și casete). Terenul pe care s-a efectuat cercetarea este întreg terenul pentru care proprietarul și-a dat acceptul pentru efectuarea cercetării arheologice preventive în anul 2004.

Pentru cercetarea sectorului de necropolă din sectorul Bara, s-a optat, avându-se în vedere și experiența campaniei 2003, pentru secțiuni late de 2 m cu un martor de 0,5 m între ele, dispuse paralel, pe panta descendentă a terenului. Excepție au făcut S 011008c004, care, în continuarea extinderii în profunzime a săpăturii din anul precedent, a fost lărgită față de dimensiunile din campania 2003, la 2,3 m. În consecință, lățimea secțiunii S 011008c010 a fost redusă la 1,8 m, pentru a obține un profil magistral al întregii suprafețe.

Necropola de epocă romană din zona Țarina, a cărei suprafață, după cum arată cercetările din ultimii doi ani, pare să se desfășoare pe direcția SV-NE, indică preferința deja constatată la necropolele de la Hop-Găuri și Corna pentru organizarea acestui tip de habitat pe terenuri în pantă.

Stratigrafia zonei de necropolă este relativ unitară. Sub stratul de pământ vegetal, gros de cca. 0,15-0,25 m, urmează un nivel de umplutură, post antică, de culoare maronie cu particule de culoare gălbui-ocru, sau pigmentat puternic de rocă alterată de culoare cărămiziu-roșiatică sau neagră. În zona de pantă descendentă către drumul vicinal către Țarina predomină pământul de culoare maroniu-gălbui, care suprapune un nivel de pietre de mici dimensiuni, de culoare rozalie sau gri cu pete albe, a cărui grosime este de cca. 0,05-0,07 m. Acesta este stratul care suprapune nivelul de la care apar urmele de cărbune și cenușă, care conturează partea superioară a gropilor de incinerare sau nivelul de la baza pietrelor de dimensiuni mai mari care marcau pe teren, în antichitate, gropile complexelor funerare.

Densitatea în plan a complexelor funerare se explică prin caracteristicile terenului, care era diferit în antichitate față de cel actual, care a suportat intervenții antropice atât în epoca modernă, cât și în cea recentă.

Nu au fost descoperite complexe funerare romane în zona în care stânca era foarte aproape de nivelul de călcare antic, așa cum s-a constatat arheologic în c. 4-6 din ale secțiunilor S 011008c020,022,026,022,028,022. De altfel, aici stânca apare la -0,35 m față de nivelul de călcare actual.

O modificare importantă față de aspectul terenului în antichitate se constată în secțiunile S 011008c018, 011008c017, 011008c, 011008c010, 011008c012b, 011008c016a și 011008c019a: aici s-a produs o colmatare masivă în epoca modernă, fapt probat cel mai elocvent atât de adâncimea la care apar complexele funerare, cât și de diferența de nivel dintre valorile nivelului de călcare actual și cele ale nivelului inferior al pietrelor de mai mari dimensiuni care închideau ringul mormintelor M 4 și M 6 din S 011008c010 (cca. 1-1,1 m).

Dacă în acest caz, complexele au fost acoperite de pământ scurs pe pantă, eroziunea solului, ca urmare a nivelării terenului prin arătură a afectat și alte complexe funerare, situație sesizată în cazul M1(111) din S 011008c024, unde ofrandele puse deasupra gropii de cremație au apărut la -0,15 m sub nivelul actual de călcare.

O parte a necropolei a fost deranjată de amenajări constructive de epocă modernă, fapt. constatat arheologic în S 011008c021 și C1.021: drumul de care (epocă modernă), pavat cu piatră și bolovani, orientat N-S, suprapune complexele funerare romane M1 (103) și M1 (122) din S 011008c027 și M1 (124) din S 011008c028.

M 10 (121) din S 011008c026 și Mc (108) din S 011008c022 au fost degajate după îndepărtarea nivelului de depunere format ca urmare a amenajării drumului comunal către Orlea. O situație similară s-a produs și la extremitatea de nord-est a proprietății, la limita cu proprietatea vecină (proprietatea Gligor).

La nivel microstratigrafic, o parte din elementele care marcau complexele funerare la suprafața solului antic au dispărut sau și-au schimbat poziția în plan, așa cum s-a constatat în cazul fragmentelor de medalion

funerar descoperite în poziție secundară în S 011008c014, c.18-19 și respectiv, în cazul leului funerar descoperit în S 011008c020, c. 4-6. Situația a fost similară și în cazul unor pietre nefasonate care jucau rolul de semne de mormânt, pentru cei care nu-și puteau permite un monument funerar.

În campaniile arheologice din 2003-2004 echipa INMI a cercetat 128 de complexe funerare, dintre care 83 în anul 2004. Din analiza complexelor cercetate, o primă concluzie este aceea a practicării exclusive a ritului incinerăției pe toată suprafața de necropolă cercetată.

Statistica complexelor funerare de incinerăție cercetate în anul 2004 este următoarea:

- morminte cu incinerare pe loc, cu groapă în trepte de tip bustum - 30 complexe funerare. Dintre acestea patru sunt morminte de incinerăție cu ring de piatră - M3 (100) și M4 (101), M4(52) și M6(63) din S 011008c010

- morminte de incinerare pe loc în groapă rectangulară cu colțuri rotunjite, fără treaptă, -17 complexe funerare.

- morminte cu incinerăție la ustrinum, cu depunerea resturilor cinerare în groapă purificată ritual-17 complexe funerare.

- morminte cu incinerăție la ustrinum, cu depunerea resturilor cinerare în groapă simplă- 19 complexe funerare.

În S 011008c012a, c. 19 a fost surprins pe lățimea secțiunii un aliniament de pietre de mai mari dimensiuni dispuse din cca. 0,45 m în 0,45 m. Pe strat au apărut pete de cenușă pe o lățime de cca. 0,35-0,4 m de o parte și de alta a aliniamentului descris. La adâncirea secțiunii până la -0,25 față de nivelul inferior al pietrelor, în zona cu pigmenți de cenușă, nu s-a constatat existența unui complex funerar, dar au fost descoperite mai multe opaițe și câteva pahare/cupă. Interpretăm complexul ca o amenajare legată de cultul morților, dar căreia nu îi găsim suficiente atribute pentru identificarea ca cenotaf.

În campania 2004 am surprins intersecții stratigrafice ale complexelor funerare, care indică folosirea aceluiași spațiu în secvențe cronologice diferite. Cele mai clare situații sunt cele din secțiunile S011008c020 și S 011008c026-022.

- în S 011008c020, ringul complexului M.4 (101) suprapune M.5 (102), fiind la rândul său suprapus de ringul lui M.3 (100). Din releveul cercetării din 2003, completat cu datele anului 2004, M.1 (S006) și M.5 (102) ar aparține aceleiași secvențe cronologice, peste care se suprapune ringul mormântului M.4 (101). În a doua secvență cronologică M.4 (101), poate și M.2 (S006) sunt suprapuse de ringul M.3 (100). În acest ultim caz, ringul pare a fi fost organizat în jurul complexului M3 (100), aproape paralel cu conturul gropii de incinerăție.

- în S011008c026, suprapunerea complexului M6 (118) și M8 (119) peste groapa M5 (117) este asigurată nu numai stratigrafic, ci și planimetric, ca urmare a orientării clar diferite ale axelor longitudinale ale complexelor funerare. În cazul complexelor M6 (118) și M8 (119), interpretarea formei gropii pe baza nivelmentului indică următoarea desfășurare: M8 (119) cu cota de nivel -34,64 m a limitei gropii la partea superioară și cu cota de nivel a fundului gropii de -34,27 m, este tăiat de M5 (117), cu cotă de nivel a fundului gropii -34,66 m. Lui M5(117) i se suprapune M6 (118) într-o a treia secvență cronologică.

- în c.12-13 ale secțiunilor S011008c026 și S 011008c022, M a (106) suprapune complexe M7 (128) și M b (107).

Pe baza inventarelor arheologice, datarea unor complexe cercetate în 2004 poate fi, în unele cazuri, mai bine precizată în cadrul cronologiei provinciei romane Dacia

Astfel, prezența fibulei cu picior întors pe dedesubt în inventarul complexului M1(104) din S 011008c022, permite datarea în sec. III. Analogiile de datare ale cercelului de aur descoperit în complexul funerar M2 (99) din S 011008c020-026 datează, de asemenea complexul în sec. III.

Din punct de vedere al inventarului mobil, cele mai bogate morminte sunt cele cu incinerare pe loc și groapă în trepte, de tip bustum.

Există și o excepție notabilă, M 2 (114) din S. 011008c022, (mormânt cu incinerare la ustrinum) al cărui inventar este la fel de bogat ca și cele mai bogate dintre complexe de tip bustum.

Încercarea de a descoperi cauzele densității diferite a mormintelor în spațiul necropolei este hazardată. Totuși, sesizăm o dispunere a complexelor în acest sector pe două sau eventual trei șiruri paralele, care se desfășoară pe direcția N-S, și care calchiază harta geomorfologică a terenului. Din cele 83 complexe cercetate, doar două, în secțiunea S011008c011 bis, sunt săpate în stâncă sau au fundul de groapă amenajat direct pe stâncă. Tot o proporție redusă (8 exemple) au mormintele cu groapa săpată direct pe nivelul de lut, gri-albăstrui.

În cazul acestora din urmă, în general complexe cu inventar sărac sau lipsite total de inventar, nu credem că se poate vorbi de criză de spațiu funerar, ci mai degrabă, de posibilități materiale reduse pentru achiziționarea unui alt amplasament, mai bun.

Categoria de artefacte cel mai bine reprezentată este ceramica. Alături de opaițe, care se înscriu în normalitatea ceremoniilor funebre, este preponderentă categoria ceramică a vaselor pentru lichide, de cele mai multe ori vase de mici dimensiuni, ulcioare sau pahare-cupă. Repertoriul opaițelor este mai variat decât cel din campania 2003. În această campanie s-au descoperit opaițe cu ștampilele FORTIS, CASSI, ATIMETI, SEXTUS (F)ecit). Au fost descoperite și câteva exemplare de opaițe lucrate la roată, precum și trei exemplare de opaițe cu disc ornamentat.

În campania 2004 au fost descoperite 4 fibule, dintre care una se datează în sec. III.

Monedele descoperite, toate de bronz, sunt destul de deteriorate și ilizibile.

În această campanie au fost descoperite un cercl și un pandantiv din aur, precum și o gemă, fapt remarcabil pentru o așezare provincială rurală.

Din categoria sticlă a fost descoperit un număr relativ mare de obiecte de sticlă întregi sau întregibile.

Echipa INMI a beneficiat pe toată perioada campaniei 2004 de colaborarea cu Univ. Alba Iulia - IAS, care a asigurat prin SC ARHEOTERRA CONSULT SRL atât poziționarea unităților de cercetare, cât și înregistrarea topografică a rezultatelor cercetării arheologice preventive.

Note

- Sector IAIA Cluj

1. S. Cociș, A. Ursuțiu, C. Cosma, E. Beu- Dachin, A. Rustoiu, G. Oloșutean, Săpăturile de la Roșia Montană din 2003-Țarina, în CCA 2004, p. 264-267.
2. Ibidem.
3. S. Loeschcke, Lampen aus Vindonissa, Zürich, 1919.
4. Monetele au fost determinate de către dr. Cristian Găzduc.

Informații suplimentare online

[Raportul 3214 din cronică.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
